

## ЖІНКИ В РОЗМІНУВАННІ: ПРОБЛЕМИ ЧИ МОЖЛИВОСТІ?



Інформаційно-консультативний жіночий центр  
2024 рік  
Олена Сулова  
Анастасія Ненька

У розмінуванні є емпіричне правило: кожен день боїв означає ще один місяць розмінування. Про це заявив Джеймс Коуен з HALO Trust, однієї з найбільших у світі організацій з розмінування.

Жінки та дівчата є ключовими особами для відновлення та реконструкції в районах, де міни, касетні боєприпаси та інші вибухонебезпечні боєприпаси загрожують життю та засобам існування, тому посилення участі жінок на всіх рівнях гуманітарної протимінної діяльності – від постраждалих громад до операцій, національних і міжнародних структур – має залишатися пріоритетом.

Нещодавнє дослідження Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування (GICHD)<sup>1</sup> розвінчало міф про те, що існує різниця в ефективності або потенціалі чоловіків і жінок-саперів. Центр продовжує сприяти працевлаштуванню жінок у всіх сферах протимінної діяльності. Конкретно, це досягається шляхом спеціальної допомоги національним органам влади та іншим партнерам для збільшення представництва жінок, що сприяє тому, що більше жінок навчаються та працюють на технічних посадах – наприклад, програма Данської ради у справах біженців в Іраку збільшила з 9% до 16% жіночого персоналу за останній рік після отримання підтримки від GICHD. Ці політики та можливості підтримують довгострокові зміни протягом кількох років.

## ЩО В УКРАЇНІ?

Розмінування донедавна було у списку 458 заборонених для жінок професій. Утім, скасування цієї заборони у 2017 році дозволило українкам брати в ньому активну участь.

Дослідження ПРООН "Обізнаність, ставлення та практики" (Knowledge, Attitudes and Practices – KAP)<sup>2</sup> щодо вибухонебезпечних предметів показує, що різні жінки, чоловіки, хлопчики та дівчатка по-різному сприймають та реагують на ризики від мін/нерозірваних боєприпасів на потенційно замінованих територіях.

Гуманітарне розмінування – не тільки "чоловіча справа", тому важливо знати про жінок, які очищують території від вибухонебезпечних залишків війни.

Історії двох демінерок (саме так часто називають тих, хто працює в цій сфері) тому підтвердження.

Валентина Малєтова, демінерка-парамедикиня в організації Swiss Foundation for Mine Action (FSD), дізналася про гуманітарне розмінування, коли шукала роботу в інтернеті.

---

<sup>1</sup> <file:///E:/quarantine%20important%20files/peace/demining/Gender%20and%20Operational%20Efficiency.pdf>

<sup>2</sup> <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/recovery-and-peacebuilding/KAP-survey-explosive-ordnance-risk-education.html>

Побачила, що в команду нетехнічного обстеження FSD потрібна помічниця – обстежувати потенційно небезпечні території й складати карти. Через місяць роботи помічницею Валентині запропонували пройти курси парамедиків, а потім і курси демінерів. Так вона отримала кваліфікацію саперки-рятувальниці.

Демінерка Ілона Карпачова – в минулому танцюристка-хореографка. Про те, що буде займатися розмінуванням, ще й із спецмашинами, ніколи би не подумала. Такі кардинальні зміни почалися, коли Ілона потрапила на виставку міжнародної організації HALO Trust. Згадує, що була дуже вражена побаченим й почутим про роботу демінерів. Відчула, що в цій роботі є велика цінність, із нею рятуєш людські життя. І хоч сам процес розмінування здавався дівчині дуже складним, але Ілона вирішила спробувати та пройти курси демінерів.

Повні історії читайте за покликанням

<https://life.pravda.com.ua/society/2021/10/7/246143/>

Сьогодні можна на сайтах пошуку роботи знайти і таке оголошення

Демінерка/демінер з виявлення вибухонебезпечних предметів в Харківській та Миколаївській області<sup>3</sup>

## ЩО У СВІТІ?

Наприкінці 2023 р. в **Азербайджані** 18 жінок-саперок отримали сертифікати акредитації після успішного проходження шеститижневих тренінгів за Міжнародними стандартами протимінної діяльності<sup>4</sup>. Ця акредитація дозволяє їм розпочинати операції з розмінування на полях.

Під час теоретичних і практичних занять групи жінок-саперів отримали базові знання, необхідні навички та необхідний кодекс поведінки для розпізнавання, виявлення та позначення мін і боєприпасів, що не вибухнули, а також надання першої медичної допомоги. Серію тренінгів провели міжнародні експерти неурядової організації Mines Advisory Group (MAG).

За результатами акредитації було акредитовано 2 групи розмінування у складі 24 осіб, у тому числі 18 саперок, 2 медпрацівниць, 2 керівниці груп та 2 заступниці керівниць груп. Так само в рамках проекту було підготовлено 12 щурів та 8 собак-розвідників, усі вони також успішно пройшли акредитацію.

---

<sup>3</sup> <https://robota.ua/company3539293/vacancy9170657>

<sup>4</sup> <https://www.undp.org/azerbaijan/news/first-ever-female-demining-teams-azerbaijan-officially-accredited>

Три десятиліття громадянської війни в Анголі залишили по собі руйнівну спадщину наземних мін і бомб, що не розірвалися, і це вплинуло на повсякденне життя тисяч людей.

У 2017 році HALO Trust запустив унікальний проект в Анголі з підготовки та найму жіночих груп розмінування, створюючи простір для розширення прав і можливостей жінок під час розмінування та забезпечення безпеки землі. У 2021 році проект набрав свою соту учасницю. На той час вже 41 жінка пройшла навчання, і три нові секції з розмінування, які склалися лише з жінок, почали роботу в Бенгелі. HALO Angola продовжуватиме набирати та навчати більше жінок-персоналу протягом наступних місяців і років, розглядаючи проект «100 жінок у розмінуванні» як віху, а не фінішну пряму<sup>5</sup>.

У **Косово** жінки вперше були набрані в групи розмінування в 1999 році, що стало знаменним моментом, який проклав шлях для збільшення доступу жінок до можливостей працевлаштування в секторі протимінної діяльності в усьому світі. Завдяки цьому проекту Женевський міжнародний центр гуманітарного розмінування (GICHD) переглянув і відзначив роль жінок, які працювали в групах розмінування в Косово як двадцять років тому, так і сьогодні<sup>6</sup>.

У 1999-2000 роках Саранда Кастраті працювала розмінувальницею Норвезької народної допомоги (NRA). У травні 2000 року вона постраждала під час розмінування, їй ампутували стопу. Через шість місяців вона повернулася до NRA, де й донині працює у сфері зв'язків із громадою та навчання ризику вибухонебезпечних боєприпасів.

Одна з перших жінок-саперів у Косово, Вльора Кастраті Бердакіч працювала в NRA з 1999 по 2001 рік. Вона пам'ятає, як ходила у формі та відчувала повагу громади. Вона була дуже горда. Вльора і Саранда - сестри.

Дельфіна Локай працювала в NRA з 1999 по 2001 рік супервайзером жіночої групи розмінування. Спочатку вона мала низьку впевненість у своїй здатності виконувати роботу. З часом її впевненість у собі значно зросла як на роботі, так і в особистому житті, а також її усвідомлення того, що жінки можуть зробити.

З 2006 року Мердіє Лума працювала в The HALO Trust розмінувальницею і медсестрою. Це була її перша робота. Завдяки цій роботі вона не тільки забезпечувала харчування родини, але й підтримувала навчання своїх дітей.

Гордана Вучиніч працює в NRA з 2019 року. Вона є керівницею чоловічої команди, яку вважає своєю другою родиною. Часом важко бути матір'ю, дружиною та керувати командою, але вона дуже пишається собою та тим, чого вона досягла.

---

<sup>5</sup> <https://www.halotrust.org/latest/special-projects/100-women-in-angola/>

<sup>6</sup> <https://www.gichd.org/our-impact/stories/more-than-20-years-of-women-in-demining-teams-in-kosovo/>

У період з 1999 по 2001 рік Гйюле Мемай працювала сапером у The HALO Trust. Хоча не всі навколо її підтримували, вона вважала, що важливо наполегливо виконувати цю роль і довести, що жінки можуть виконувати будь-яку роботу, яку виконують чоловіки, незалежно від того, наскільки вона є потенційно небезпечною.

## **ЯКІ ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕРЕД ПОСТРАЖДАЛИХ?**

Наявні дані про кількість постраждалих та аналіз таких даних, проведений надавачами послуг з ІРПВБ, виявили такі тенденції:

- Попри розбіжності в наявних даних, дорослі чоловіки наразі становлять основну групу постраждалих як на підконтрольних, так і на непідконтрольних уряду України територіях Донецької та Луганській областей. Хоча чоловіки-військовослужбовці становлять найбільшу частку загальної кількості постраждалих, із 2018 року спостерігається помітне збільшення кількості постраждалих серед цивільних осіб, і ця тенденція є стабільною протягом останніх років.
- Незважаючи на очевидний факт, що у порівнянні з дорослими чоловіками дорослі жінки становлять набагато меншу частку дорослих постраждалих унаслідок інцидентів, пов'язаних із ВНБ, гендерна різниця є менш помітною без урахування постраждалих серед військовослужбовців. За даними панелі індикаторів DRC/DDG, у 2014–2020 роках 29 жінок-військовослужбовців і понад 1 000 чоловіків-військовослужбовців постраждали від інцидентів, пов'язаних із ВНБ, тоді як за цей самий період кожна шоста постраждала цивільна доросла особа є жінкою (113 дорослих жінок проти 609 дорослих чоловіків).<sup>25</sup>

На підставі даних за період з 1 січня 2017 року по 15 вересня 2020 року ОБСЄ дійшла висновку, що кількість убитих і поранених унаслідок інцидентів, пов'язаних із ВНБ, серед дорослих чоловіків у 2,5 рази перевищує відповідний показник серед дорослих жінок.<sup>26</sup>

- Хлопчики та хлопці-підлітки віком до 18 років надмірно представлені в даних про постраждалих порівняно з дівчатками та дівчатами-підлітками. Така розбіжність із віком зростає.

Майже всі нещасні випадки з ВНБ, що сталися з хлопцями віком до 18 років, сталися через підбирання ВНБ, торкання, поводження або гри з ними.

- Основними причинами нещасних випадків з ВНБ серед цивільного населення є підбирання ВНБ, торкання, неправильне поводження або гра. Це також підтверджує ОБСЄ, яка встановила, що понад 40% випадків загибелі або поранення чоловіків унаслідок інцидентів, пов'язаних із ВНБ, і 87% випадків

загибелі або поранення хлопчиків і підлітків сталося через «неправильне поводження або спробу знешкодити вибухонебезпечний предмет».27

- Хоча дівчатка-підлітки рідше, ніж хлопці-підлітки, отримують поранення або гинуть унаслідок інцидентів, пов'язаних із ВНБ, діяльність, під час якої вони наражаються на ризик, також відрізняється. Для переважної більшості хлопчиків-підлітків нещасні випадки з ВНБ сталися внаслідок неправильного поводження або гри, тоді як для дівчаток-підлітків причиною була робота по господарству.

- За даними панелі індикаторів DRC/DDG, кожна п'ята з постраждалих цивільних осіб постраждала від ВНБ із нез'ясованих причин. Брак інформації особливо стосується дорослих віком від 35 до 59 років без урахування відмінностей між чоловіками та жінками.

- Робота в домашньому господарстві, хоча й невизначена, та побутова діяльність, як-от добування їжі або води, збирання дров, полювання та риболовля є основними видами діяльності, унаслідок яких можуть статися нещасні випадки з ВНБ. Це основний чинник оптимізації заходів з ІРПВБ, оскільки зазначена діяльність часто спричиняє навмисну або вимушену ризикову поведінку, через те що люди не мають альтернатив або їх кількість обмежена.

- Подорожі — це ще один основний вид діяльності, під час якої трапляються нещасні випадки з ВНБ; однак наразі недостатньо даних щодо того, чи були подорожі пов'язані з іншими видами діяльності, як-от поїздками на роботу, навчання або відпочинок.

- Військова діяльність є основною причиною нещасних випадків з ВНБ. Хоча заходи з ІРПВБ, як правило, призначені для цивільних осіб, подальше усвідомлення причин надмірного представлення військового персоналу в даних про кількість постраждалих від ВНБ може сприяти вдосконаленню повідомлень цивільного населення про ІРПВБ.

- Основними видами ВНБ, що спричиняють нещасні випадки, є наземні міни загалом. Однак якщо розглядати лише постраждалих серед цивільного населення, то більше чверті (26,2%) типів ВНБ, що спричинили нещасний випадок, залишаються нез'ясованими, НВБ (21,5%) спричиняють трохи більше нещасних випадків, ніж наземні міни (20,63%), ЗВБ (20,5%) і міни-пастки (10,5%).28 Слід зазначити, що наразі неможливо відрізнити міни-пастки від саморобних вибухових пристроїв (СВП).

- Дані про нещасні випадки від наземних мін не повністю дезагредовані відносно протипіхотних (ПП) та протитанкових (ПТ) мін. У 2017 році в Україні постраждали від ПТ Хоча у 2018 році кількість нещасних випадків від ПТ мін знизилася до 34, Україна й досі вважається однією з найбільш постраждалих від ПТ мін країн світу.29 Беручи до уваги той факт, що «подорожі» є основним

видом діяльності, під час якої трапляються нещасні випадки, відсутність розподілу нещасних випадків унаслідок інцидентів з ПП і ПТ мінами є досить серйозною проблемою.

- Діти й підлітки віком до 18 років в основному отримують поранення або гинуть унаслідок інцидентів з ЗВБ (30,4%) та НВБ (28,6%). Наземні міни та міни-пастки становлять відповідно 14,3% і 3,1% вибухових пристроїв, що спричиняють нещасні випадки з ВНБ серед дітей і підлітків. Однак у 23,6% нещасних випадків вибуховий пристрій залишається невизначеним.<sup>30</sup>
- Дорослі переважно отримують поранення та гинуть від невизначених вибухових пристроїв (26,6%), наземних мін (22,3%), НВБ (19,8%), ЗВБ(18%) та мін-пасток (12,4%)<sup>31</sup>.
- Дані щодо ВПО відсутні



Дякуємо за натхнення зібрати цю інформацію Канадській неприбутковій організації **Mriya Aid** - **Лесі Грейнджер**, CEO та голова правління, та **Любомиру Хабурському**. Вони ближче познайомили нас із тематикою протимінної діяльності та залучили до своїх ідей та проєктів.